Wanda Wiłkomirska

Data urodzenia: 11 stycznia 1929

Miejsce urodzenia: Warszawa

Data śmierci: 1 maja 2018

Miejsce śmierci: Warszawa

Rodzice: Alfred Wiłkomirski (1873–1950) i Dorota (Debora) z Temkinów (1901–1986)

Profesja: skrzypaczka, pedagog

Słowa kluczowe: Wanda Wiłkomirska, skrzypaczka, pedagogika muzyczna, artystka oporu, PRL, emigracja polityczna, historia kobiet, historia transnarodowa

Biogram[1]

Skrzypaczka, pedagożka, działaczka opozycji demokratycznej, której biografia ilustruje napięcie między pozycją beneficjentki systemu PRL a stopniowo budowaną postawą opozycyjną. Urodziła się 11 stycznia 1929 roku w Warszawie jako najmłodsze dziecko Alfreda Wiłkomirskiego, skrzypka i pedagoga, oraz Debory Temkin, urodzonej w ortodoksyjnej rodzinie żydowskiej z Kalisza, wydziedziczonej po przyjęciu chrztu i ślubie z Alfredem. W muzycznym domu, gdzie wszyscy z rodzeństwa grali na instrumentach wyznaczonych przed urodzeniem, Wanda dostała skrzypce. Pierwsze lekcje brała w wieku 5 lat u ojca, dwa lata później wystąpiła publicznie. W czasie okupacji uczyła się na tajnych kompletach u Eugenii Umińskiej, w 1944 roku służyła jako sanitariuszka w powstaniu warszawskim na Ochocie i zdołała uciec z obozu przejściowego w Pruszkowie.

Kariera konkursowa rozwijała się szybko: Genewa w 1946 roku, Budapeszt w 1949 roku, Konkurs Bachowski w Lipsku w 1950 roku, wreszcie II nagroda Konkursu im. Henryka Wieniawskiego w Poznaniu w 1952 roku. To tam, narzucając opór Tadeuszowi Wrońskiemu, po raz pierwszy zagrała I Koncert skrzypcowy Karola

[1] Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Narodowy Program Rozwoju Humanistyki" nr projektu NPRH/F/SP/0086/2024/13, kwota dofinansowania 1 119 240 zł, całkowita wartość projektu 1 119 240 zł.

Szymanowskiego. Decyzja przesądziła o artystycznym wektorze całej dalszej kariery. Debiut w Carnegie Hall w 1961 roku z orkiestrą Filharmonii Narodowej pod batutą Witolda Rowickiego otworzył jej drogę na rynek amerykański. Etat solistki Filharmonii Narodowej, stworzony specjalnie dla niej, był pierwszym takim w historii instytucji. Z PZPR wystąpiła w 1970 roku. W styczniu 1976 roku podpisała list protestacyjny przeciwko zmianom w Konstytucji PRL, w sierpniu 1980 roku dołączyła do apelu 64 wzywającego władze do dialogu ze strajkującymi robotnikami. Małżeństwo z Mieczysławem Rakowskim, zawarte w 1955 roku, rozpadło się w 1977 roku.

W 1982 roku, w trakcie tournée po Australii, odesłała polski paszport do ambasady w Berlinie Wschodnim z pismem, że nie identyfikuje się z ojczyzną w tym czasie, lecz zawsze pozostanie polską skrzypaczką. Pagart przestał ją obsługiwać, karierę odbudowywała od zera. W 1983 roku przyjęła profesurę w Hochschule für Musik Mannheim-Heidelberg, którą prowadziła do 1999 roku, kiedy podjęła klasę w Sydney Conservatorium of Music. Ostatni recital dała w 2004 roku, przy okazji siedemdziesiątych piątych urodzin.

Zmarła 1 maja 2018 roku w Warszawie.

Bibliografia

Źródła:

Wiłkomirska W., *Zapiski ze współczesności. Wspomnienia Wandy Wiłkomirskiej, audycja w dziesięciu odcinkach*, Polskie Radio 2, red. A. Skulska, emisja 10–12.10.2016.

Torańska T., *Sama. Wywiad z Wandą Wiłkomirską*, „Studio" 1994, nr 4, s. 8–11.

Stopińska Z., *Wanda Wiłkomirska. „Miałam piękne życie", wywiad w trzech częściach zarejestrowany 10–11.04.2011 w Krasiczynie*, klasyka-podkarpacie.pl.

Opracowania:

Celer B., *Śladami Wiłkomirskich. W poszukiwaniu spuścizny członków muzycznej rodziny*, „Zeszyty Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk" 2022, 22, s. 205–230.

Celer B., *Wiłkomirscy w listach. Pedagogiczne idee Kazimierza Wiłkomirskiego w świetle korespondencji rodzinnej*, „Biografistyka Pedagogiczna" 2025, R. 10, nr 3, s. 462–507.

Fidelis M., *Women, Communism, and Industrialization in Postwar Poland*, Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

Toniak E., *Olbrzymki. Kobiety i socrealizm*, Kraków: Korporacja Ha!art, 2008.

Kosińska M., *Wanda Wiłkomirska*, culture.pl [online], kwiecień 2002 (aktualizacja październik 2009).

Milewska H., *Wanda Wiłkomirska, cztery struny świata*, „Hi-Fi i Muzyka" 2018, nr 7–8; (dostęp: 26.08.2026)
https://hi-fi.com.pl/muzyka/sylwetki/wanda-wilkomirska-i-cztery-struny-swiata/

Przybył M., *Wanda Wiłkomirska kot izjemna interpretka del Karola Szymanowskega*, praca magisterska, Univerza v Ljubljani, Akademija za glasbo, Ljubljana, 2016.